

★★★★☆

Achter een muur van woorden

Biografie - John Williams (1922-1994) heeft het wereldwijde succes van *Stoner* nooit meegemaakt. Zijn artistieke leven was er een van onvervulde hoop en teleurstelling. **KATHY MATHYS**

Hij wilde mensenlevens neerzetten en geloofde dat, wanneer je een wilkeurige man zorgvuldig bestudeerde, je het begin had van een verhaal: 'Neem hem als uitgangspunt, breng hem met enige verbeelding en genegenheid op smaak - en je hebt een roman'. John Williams paste deze werkwijze toe in *Butcher's Crossing*, *Augustus* en vooral in *Stoner*, drie Bildungsromans waarin hij op zoek ging naar de kern van zijn personages.

Maar wie was Williams zelf? Dat is de centrale vraag in *John Williams. De man die de perfecte roman schreef* van Charles J. Shields. Het moet Shields, biograaf van Kurt Vonnegut en Harper Lee, snel duidelijk zijn geworden dat het antwoord zich niet zomaar zou aandienen. Er zijn brieven en dagboeken van Williams bewaard, maar daarin was hij terughoudend over zijn leven. Vrienden en bekenden noemden hem bescheiden, oprecht. Hij lachte graag, liet je links liggen als hij je niet mocht. Hij had een theatrale kant, klinkt het. Sommigen beschreven hem als 'een klootzak'. Zijn kinderen vonden hem afstandelijk, zijn (vier) vrouwen klaagden dat hij niet genoeg leuke dingen met hen deed. Hij had veel minnaressen.

Als jongeman liep hij er al piekfijn uitgedost bij, waarbij hij zich liet inspireren door de look van Ronald Colman in de film *A tale of two cities*. Op negenjarige leeftijd kreeg Williams van zijn moeder te horen dat George Williams niet zijn echte vader was. Die vertrok op een dag; zijn moeder deed zich voor als weduwe en hertrouwde. Williams ontdekte zo dat je kan liegen over je leven en dat je je kan verbergen achter een muur van woorden.

Shields beklemtoont dat Williams zich in de eerste plaats zag als romanschrijver, dan als dichter en op de laatste plaats als academicus. Toch zou hij het grootste deel van zijn leven lesgeven aan de universiteit van Denver, iets wat hij aanvankelijk prima te combineren vond met het schrijverschap. Nadat hij in 1973 de National Book Award won voor *Augustus*, hoopte Williams dat de universiteit hem meer verlof zou geven om te schrijven, wat niet gebeurde. Aan het eind van zijn leven dronk hij zoveel dat zijn werk er onder leed. Hij schreef minder en zijn lessen waren bij momenten ondermaats.

Leermeesters

Shields heeft zijn chronologische biografie opgebouwd rond de vier romans van Williams. Hij gaat uitgebreid in op het werk, zoekt naar verbanden tus-

sen de thematiek en Williams' levensfilosofie. Zijn aanpak is breed: hij schetst het Amerikaanse Westen van voor en na de Tweede Wereldoorlog en de literaire kringen waarin Williams zich ophield. Het zwaartepunt van de boekenbranche lag in New York, maar Williams had meer connecties in het westen. Hij publiceerde aanvankelijk bij de kleine uitgeverij Swallow Press. Volgens de biograaf koos Williams de verkeerde leermeesters uit. Hij spiegelde zich aan obscure dichters, terwijl hij een groot publiek zocht. Af en toe had Williams geluk, dan kreeg

Zijn kinderen vonden hem afstandelijk, zijn vrouwen klaagden dat hij niet genoeg leuke dingen met hen deed

hij een beurs of wist hij de belangstelling van een uitgever te wekken. Helaas volgde er telkens een teleurstelling op zo een geluksmoment. Zo hoopte Williams in 1960 op een doorbraak met *Butcher's Crossing*. De uitgever koos een fout omslag en het boek kwam als western in de rekken. *The New York Times* besprak het dan ook als western en de roman flopte.

Shields heeft een levendige stijl, zijn analyses zijn scherp en gedegen. Af en toe moet Williams wijken voor een vergeten dichter uit zijn entourage. Toch vormen deze terzijdes geen loze opvulling. Het academische klimaat heeft Williams gevormd, net zoals zijn schrijvende vrienden dat deden.

De intieme details blijven beperkt. Shields besteedt meer aandacht aan de correspondentie tussen Williams en zijn agent dan aan het derde kind van de schrijver. Die keuze is de juiste, want het moge duidelijk wezen: Williams wilde bovenal erkenning als schrijver. Maar die kwam er pas echt na zijn dood, met de herontdekking van *Stoner* in 2013 - van de Nederlandse vertaling werden meer dan 250.000 exemplaren verkocht.

Charles J. Shields
John Williams. De man die de perfecte roman schreef.
Vertaald door Edzard Krol, Lebowski, 350 blz., 24,99 €.
Oorspronkelijke titel: 'John Williams. The man who wrote the perfect novel'.

★★★★☆

Een bakje troost

Strip - Het rommelt in een familie van koffiebranders. Verstoteling Lucien raakt erin vermalen. *Zon* is oogstrelend en aangrijpend.

Wilbert van der Steen
Zon.
Billean, 64 blz., 17,95 €.

In 2014 verscheen het eerste deel van de trilogie *Ayak + Por*. Marc Legendre, Vlaanderens bekendste stripscenarist, schreef dit jeugdige avonturenverhaal voor de tekenen van Wilbert van der Steen. Dankzij zijn veldrijden stijl werd deze Nederlander binnengehaald als een 'grote belofte'.

Van der Steen waagt nu een solo-sprong met *Zon*. Daarvoor verzorgt hij de tekeningen en het verhaal. Het is de kroniek van een disfunctionele familie koffiebranders. Twee zussen - de ene wil vernieuwing, de andere wil gewoon de macht - strijden voor de opvolging. Hun vader heeft de handen vol met scheidsrechtelijke spelen en moeder wordt langzaam dement.

Na nog maar eens een familieruzie heeft een van de zussen een dronken onenightstand met een simpele werkmens. Als resultaat daarvan wordt Lucien geboren. Niemand is diende met de komst van een bastaard dus de jongen wordt aan de buitenwereld gepresenteerd als een vondeling. Hij groeit op, veracht door de vrouwen in het huishouden, zijn moeder op kop. Alleen grootvader, die in Lucien een waardig opvolger voor de koffiebranderij ziet, schenkt de jongen liefde en aandacht.

Wanneer grootvader sterft volgt het ene drama na het andere. Grootmoeder verongelukt tijdens een wandeling met Lucien en hij moet vluchten. En dan is er ook nog de nieuwe chauffeur van de familie die verdacht goed op Lucien lijkt.

Ondanks de zware thema's houdt Van der Steen het lichtig. Hij presenteert geregeld een poëtisch moment, bijvoorbeeld met een prachtige sequentie die de opgroeiende Lucien en zijn band met opa beeldt. En er is humor. Grootmoeder kan enkel nog het woord 'koffie' uitspreken. Van der Steen maakt door de intensiteit en intonatie van het woord haar innerlijke gevoelsleven kenbaar - ook visueel een meesterzet.

De tekeningen neigen naar die van Quentin Blake: veel krullerige lijntjes en arceringen. De kinderlijke naïviteit die van het uiterlijk van de personages afdruipt, contrasteert met gebeurtenissen die je eerder in proza voor volwassenen terugvindt. Het levert een merkwaardige spanning op die de lezer aan het boek gekluisterd houdt. Van der Steen zet zichzelf met deze toegankelijke en oogstrelende graphic novel ook als scenarist op de kaart.

(Peter Moerenhout)

© Wilbert van der Steen

★★★★☆

Aangetekende klandizie

Roman - Een postbode doet na 42 jaar dienst zijn laatste rondes in het dorp waar hij iedereen kent en iedereen hem kent.

Louis Van Dievel
De laatste ronde.
Vrijdag, 222 blz., 19,95 €.

Louis Van Dievel staat met Walter van den Broeck, Erik Vlaminc en Leo Pleysier in een mooie traditie. Ook hij portretteert graag de hardwerkende volksmens die het hart op de tong draagt, zich krabt waar het jeukt en parmantig vloekt als de dingen in de soep draaien. La Flandre profonde maar zonder er kleinerend grappig over te doen. Ludo Verheyen heeft meer dan veertig jaar als postbode zijn rondes gereden en heeft nog een week te gaan voor hij met pensioen wordt gestuurd. Hij moet twee jonge dames, Cheyenne en Anissa, opleiden. Uitgebreid vertelt Ludo over zijn leven 'on the road'. Geregeld fietst hij binnen bij Magda, en niet alleen voor aangetekende zending. De drank was lang zijn compagnon maar ook zijn gesel. Langzaam worden de grappige anekdotes de tragische verhalen uit zijn leven: de dood van een jeugdvriend, de ziekte van zijn vrouw die in het 'gesticht' zit en na een leven vol depressies en pillen wegwijnt, hun enige dochter die hij niet op het rechte

spoor konden houden.

Van Dievel haalt het beste 'standaarddialect' boven: koekeloeren, botten, congé, vallende ziekte, pree, klandizie, velo, sacoché, labbekak, fezelen, stoefen, paardenmolen, begot ... Het is goed dat deze woorden hun plaats in de literatuur krijgen want dialect is waardevol, mooi en speels, zoals deze krant onlangs in een artikelenreeks rond dialecten bewees.

Van Dievel weet hoe hij humor en tragiek moet combineren en doet dat in *De laatste ronde* met veel gevoel voor taal en ritme. Echt aangrijpend wordt Verheyens verhaal nooit, daarvoor is het te vrijblijvend en heeft het geen dwingend redenen om verteld te worden. In eerdere romans als *De Pruijmelaastraat* of *Landlopersblues* slaagde Van Dievel daar beter in, juist omdat zij opgehangen werden aan boeiende verhalen als het leven van de 'Vampier van Muizen' Staf van Eyken, of de geschiedenis van de landlopers en de 'kolonies' in de Kempen. (John Vervoort)